

JOURNAL OF RESEARCH
IN EDUCATION AND SOCIETY
EĞİTİM VE TOPLUM
ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
e-ISSN:2458-9624

Cilt: 9 Sayı: 1 Sayfa Aralığı: 154-163 e-ISSN: 2458-9624 DOI: 10.51725/etad.1013388

REVIEW

Open Access

DERLEME

Açık Erişim

Covid-19 ile Hatırlamamız Gereken Bir Değer: Özgecilik

A Value to Remember with Covid-19: Altruism

Deniz Tonga

ÖZ

2019 yılının sonlarından itibaren dünya, daha önce eşine az rastlanır bir durumla karşıya kalmıştır. Çin'de başlayan covid-19 virüsü kısa sürede tüm dünyayı etkisi altına almıştır. Böylece pek çok ülke için ortak bir tehdit ortaya çıkmıştır. Bununla beraber, virüsün insanlar arasındaki yayılım hızından dolayı sosyal yaşam kısıtlanmak zorunda kalmıştır. Bunun neticesinde insan ilişkileri değişime uğramış ve çalışma hayatı için yeni düzenlemeler yapılmıştır. Virüsle mücadelede bireysel ve toplumsal olmak üzere iki önemli boyut oluşmuştur. Bu bağlamda pandemi süreci, özgecilik (alturizm) değerinin önemini ortaya çıkarmıştır. Özgecilik, toplumu doğrudan ilgilendiren başkasını da düşünme, başkasına iyilik yapma anlamlarını taşıyan bir değerdir. Bu çalışmada özgecilik değerini çeşitli açılardan tartışmak ve ilerde yapılacak müfredat çalışmaları için bir öneri olarak ortaya koymak amaçlanmıştır.

ABSTRACT

At the end of 2019, the world has faced a very rare situation. The covid-19 virus, which started in China and spread all over the world, affected the whole world in a short time. Thus, a common threat emerged for many countries. However, due to the speed of spread of the virus among people, social life had to be restricted. As a result of this, human relations have changed and new arrangements have been made for working life. Two important dimensions have emerged in the fight against the virus: Individual and social. In this context, the pandemic process has revealed the importance of the value of altruism. Altruism is a value that directly concerns the society, means thinking of others and doing good to others. In this study, it is aimed to discuss the value of altruism from various perspectives and to put forward a proposal for future curriculum studies.

Yazar Bilgileri

Deniz Tonga

Doç. Dr., Kırıkkale
Üniversitesi, Kırıkkale,
Türkiye

deniztonga@hotmail.com

Makale Bilgileri

Anahtar Kelimeler

Covid-19
Özgecilik
Sosyal bilgiler
Değer
Pandemi

Keywords

Covid-19
Altruism
Social studies
Value
Pandemic

Makale Geçmişi

Geliş: 22/10/2021

Düzeltilme: 15/03/2022

Kabul: 22/03/2022

Atıf için: Tonga, D. (2022). Covid 19 ile hatırlamamız gereken bir değer: Özgecilik. *JRES*, 9(1), 154-163. <https://doi.org/10.51725/etad.1013388>

Etik Bildirim: Bu makale, derleme türünde olduğu için etik kurul kararı gerektirmemektedir.

Giriş

2019 yılının son aylarında dünya, eşine az rastlanır bir olay ile karşı karşıya kalmıştır. Öncelikle dikkatler Çin'e çevrilmiştir. Daha önce adı az bilinen ama ilerde tüm dünyayı etkisi altına alacak bir virüs ortaya çıkmıştır, corona virus-(covid-19) (World Health Organization [WHO], 2020). Bu virüs ve beraberinde getirdiği etki, II. Dünya Savaşı'ndan sonra en önemli küresel sağlık olayıdır (Duran ve Acar, 2020). Öncelikle sadece Çin'de Wuhan şehrinde görülmeye başlamıştır. Her gün Çin'den gelen haberlerle pek çok kişinin bu virüse yakalandığı ve pek çok ölüm meydana geldiği haberlere yansımıştır. Ardından bu virüs hızlı yayılıcı özelliği ile kısa sürede pek çok ülkeye sıçramıştır.

Corona virüsün ortaya çıkışı ile ilgili spekülasyonlar devam etmektedir. Kaynaklar bu virüsün bir hayvandan meydana geldiğini bazı kaynaklar ise Wuhan kentinde bir laboratuvarında yapılan çalışmalar nedeniyle yayıldığını öne sürmüştür. Bu virüs nasıl ortaya çıkarsa çıksın, yarattığı etki ile pek çok unsuru yeniden düşünmek için insanlara fırsat vermiştir. Yüz binlerce insan ölmüş ve milyonlarca insan ise maddi ve manevi zarar görmüştür (WHO, 2021).

Virüsün ortadan kalkması, sağlık sektörünün özverili bir şekilde çalışmasının yanı sıra insanların duyarlılığı ve başkalarını da düşünme gibi bir erdeme sahip olmaları şartlarına bağlanmıştır. Sağlık Bakanlığı tarafından her fırsatta ifade edilen "Maske, mesafe ve hijyen kurallarını eksiksiz uygulayarak virüsü yeneceğiz." sözü önemli sloganlardan biri olmuştur. Tek başına sağlıksal tedaviler veya aşının yeterliliği hâlâ tartışma konusudur. Virüsün hızlı bir şekilde insanlardan insanlara yayılması bireysel olarak tutum ve davranışların toplumun kalan kısmını etkileyebileceği gerçeğini tekrardan ortaya koymuştur.

İnsanlara bir arada yaşama bağlamında kendinden başkalarını da düşünme, kendine istediğini başkaları için de istemek, kendine istemediğini başkalarına da istememek bu süreçte daha da somutlaşmıştır. Bu durum akıllara özgecilik değerini getirmektedir. Çünkü covid-19 virüsü ile mücadelede hep beraber hareket etmenin ve duyarlı olmanın önemi çok net bir şekilde ortaya çıkmıştır. Söz konusu durum sadece Türkiye için değil, virüsün görüldüğü ülkelerde de benzerlik gösterir.

Bu süreçte birey ve toplum ilişkisini de yeniden gözden geçirmek için fazlaca veri elde edilmiştir. Bilim insanlarının ısrarla söylemesine rağmen kişisel olarak alınmayan tedbirlerden dolayı virüs hızla yayılmıştır (Alpago ve Alpago, 2020). Bu bağlamda araştırmanın amacı, covid-19 ile beraber pandemi sürecinde yaşananlar kapsamında özgecilik değerini yeniden hatırlamak ve bu değerlerin önemine vurgu yapmaktır. Bu vurgu ile amaç, ilerde yapılacak müfredat çalışmaları için özgecilik değerini, bir değer olarak önermektir. Özgecilik, çıkar zihniyetinden uzak bir şekilde başka insanlara da yarar sağlayacak davranışları ortaya koymak olarak tanımlanabilir. Bu kapsamda öncelikle özgecilik değeri hakkında bilgi verilecek, ardından da çeşitli açılardan tartışılacaktır.

Özgecilik

Özgecilik, odağı kendilerinden başka bir şeye olan insanların sahip olduğu bir niteliğe işaret eder ve kökü bu cömert eğilimlerin nesnesini ortaya koyar. Özgecilik "diğer insanlar" anlamına gelen Fransızca *autrui* kelimesinden türemiştir. *Autrui*, sırayla "diğer" anlamına gelen ve kendisi Latince *alter*'den gelen Eski Fransızca teriminden de gelişmiştir (Merriam Webster, 2021). Özgeci kavramı Türk Dil Kurumu sözlüğünde, "Kişisel yarar gözetmeksizin başkasına yararlı olmaya çalışan (kimse),

diğerkâm.” (Türk Dil Kurumu [TDK], 2005) olarak, başka bir sözlükte ise kendiniz için dezavantajla sonuçlansa bile, başkalarına avantaj sağlayan şeyler yapmaya isteklilik (Cambridge, 2021) olarak tanımlanmaktadır. Özgecilik, literatürde prososyal ya da yardımsever davranış olarak da ifade edilmiştir (Karadağ ve Mutağçılar, 2009).

Özgecilik, içeriği gereği fedakârlık ve olumlu sosyal davranış gibi kavramlarla da ifade edildiğinden sosyoloji kökenli bir kavram olmakla birlikte, psikoloji, sosyoloji, biyoloji, yönetim ve organizasyon, ilahiyat, eğitim, sağlık ve spor gibi pek çok farklı disiplinde de son yıllarda ilgi gören bir kavram hâline gelmiştir (Yeşilkaya, 2018).

Özgecilik değeri, bazı sosyal davranışları içermektedir. Bu davranışlara yardım etme, sorumluluk üstlenme, başışta bulunma örnek gösterilebilir. Özgeci davranış içinde, bir ödül beklentisi bulunmaz. Çıkar sağlamak, gösterişte bulunmak veya birilerini etkilemek için yapılan davranışlar, özgeci davranış değildir (Freedman, Sears ve Carlsmith, 1987; Ümmet, Ekşi ve Otrar, 2013). Özgecilik değerine sahip bireyler, diğer insanlara karşı sevgi ve şefkat doludur. Özgecilik, davranış olarak maddi fedakarlıkların yanında, sempati, eşduyum, insan sevgisi gibi çeşitli görüntülerle de ortaya çıkar. Bu duygusal temel, özgeciliğin hem ürünü hem de özgeci tutumun kaynağıdır (Kasapoğlu, 2004). Özgeci davranışı diğer davranışlardan ayıran başkasına yardım etme güdüsü, davranışı gerçekleştirene bazı fedakârlıklar ve dışarıdan hiçbir ödül beklentisinin olmamasıdır (Karadağ ve Mutağçılar, 2009).

Zaman içerisinde özgecilik ile ilgili çeşitli bakış açıları, fikirler ve görüş ayrılıkları da oluşmaya başlamıştır. Burada temel iki farklı fikir ortaya çıkmıştır. Tartışmanın bir tarafında, gerçek özgeciliğin gözlenemeyeceği önerilmektedir çünkü yardım davranışları için her zaman beklenen getiriler vardır. Tartışmanın diğer tarafı, ödül olsun olmasın, yardım davranışları gerçek fedakârlığın var olduğunu gösterir tezini savunmaktadır (Egilmez ve Naylor-Tincknel, 2017). Bu tartışmalarla beraber, özgeci davranış meydana geldiğinde davranışı gerçekleştiren kişide içsel bir ödül ortaya çıktığı söylenebilir (Hu, Li, Jia ve Xie, 2016). Bu ödüllere, kişinin mutluluk duyması veya huzur hissetmesi örnek gösterilebilir.

Söz konusu özgecilik olduğunda, genellikle akla fedakârlık ve bununla ilgili potansiyel maliyetler ve riskler gelir. Kişisel düzeyde, özgecilik genellikle ekonomik değildir ve hatta hayatta kalmaya uyumsuzdur, çünkü özgeci davranış, açık bir getiri almadan kendi kaynaklarını ve enerjisini başkalarıyla paylaşmayı içerir (Hu, Li, Jia ve Xie, 2016). Özgecilik hayatta kalmaya uyumsuzdur ve kendi kaynaklarını başkaları ile paylaşma gibi ifade edilen unsurlar aslında hayvanlar alemini akla getirmektedir (Lahvis, 2016). Oysa insanı diğer varlıklardan ayıran önemli özelliklerden birisi, sadece kendini düşünmesi değil, kendinden başka canlıları da düşünmesi ve onların mutlu, huzurlu ve sağlıklı olabilmesi için çaba sarf etmesidir. Kendisi için istediğini başkası için de isteyen ve yapan, kendisi için istemediğini de başkası için istemeyen ve yapmayan sıfat olarak insanlık değerinin içinde yer alır, şeklen insan olmak ve insani değerleri yaşamak birbirinden farklıdır (Duru, 1996).

Özgecil davranışlar, kişisel çıkarlardan çok kolektif çabaya değer veren sıkı sıkıya bağlı topluluklarda değer aktarımı yoluyla kültürel bir sermaye olarak da edinilebilir (Paat, 2016). Burada da içinde bulunduğumuz toplumun ve toplumsal değerlerin önemi ortaya çıkmaktadır. Zira özgecilik ile ilgili yapılan bir araştırmada katılımcıların ifadelerinden özgecilik değerinin ortaya çıkmasında sosyal çevrenin önemli olduğuna vurgu yapılmıştır (Şanlı ve Koç, 2019). İnsanın çeşitli gelişim alanlarında vurgu yapılan iki önemli başlıktan biri, sosyal çevredir. Birey dünyaya gözlerini açtıktan sonra aile yapısı, ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, kültürel değerler, akran grupları, okulda verilen

eğitim, sosyal çevre başlığı altında insanları olumlu veya olumsuz olarak etkiler (Senemoğlu, 2013). Bu bağlamda pandemi döneminde değerlere yeniden bakmakta yarar vardır. Zira pandemi dönemi sadece tıbbi kavramları değil, aynı zamanda değerleri de daha popüler hâle getirmiştir.

Pandemi ve Değerler

Okulların görevlerinden biri, müfredatlarda belirtilen veya belirtilmeyen değerleri öğretmek, öğrencilerin değer gelişimine katkıda bulunmak ve karakter gelişimine katkı sağlamaktır (Akbaş, 2008). Okullarda değer eğitiminin tarihsel sürecine bakıldığında değer eğitimi kimi zaman ayrı bir ders olarak kimi zaman da diğer derslerin içerisinde kendine yer bulmuştur (Yazıcı, 2006).

2000'li yılların başından itibaren Türkiye'de yapılan müfredat çalışmalarında değerler, programlar içinde daha geniş ve kapsamlı bir şekilde yer almaya başlamıştır. Örneğin, 2005 yılında yürürlüğe giren sosyal bilgiler dersi öğretim programı için Millî Eğitim Bakanlığı'nın ilgili komisyonunda hazırlanan kitapta değerlere ve değerlerin nasıl aktarılacağına ve ilgili etkinliklere yer verilmiştir (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2005). İlerleyen yıllarda ise programlarda sadece değerlerin isimlerine yer verilmiş, başka bir açıklama yapılmamıştır. Bununla beraber bazı değerler programdan çıkarılmış, bazı değerler ise programa dâhil edilmiştir. Bu değişimin sebepleri ise programda yer almamıştır (Tonga, 2019b)

Burada pandemi açısından düşünüldüğünde programların geleceği öngörmede ne kadar başarılı olduğu tartışmalı bir durumdur. Örneğin, sosyal bilgiler dersinde 2017 yılına kadar "temizlik" ve "sağlıklı olmaya önem verme" gibi değerler varken, 2017 yılında yapılan programda bu değerler çıkarılmış ancak çıkarılma nedenlerine programda yer verilmemiştir (Turan, 2018; Tonga, 2019b). Bununla beraber literatürde öğrencilerin temizlik ve sağlıklı olmaya önem verme gibi değerleri kazandığı ve davranışa dönüştürdüğü ile ilgili geniş bir literatüre rastlanılmamıştır. Ancak yapılan çalışmalarda değer eğitimi yaklaşımlarına uygun geliştirilen etkinliklerin, öğrencilerin sağlıklı olmaya ilişkin olumlu tutum ve davranış geliştirmelerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Güleç ve Bozkurt, 2014; Tahiroğlu ve Çetin, 2012). Buradan da anlaşılacağı üzere değere dayalı yapılan çalışmalar, değerlerin kazanılmasında önem taşır. Tabii burada program hazırlayanlar açısından değerlerin başka derslerin kapsamına aktarılması yeni programa alınmamasının gerekçesi olabilir (Turan, 2018).

Pandemi sürecinde virüs, tıbbi bir terim olmakla beraber sosyal yapının ve sosyal değerlerin de önemini daha net olarak ortaya koymuştur. Zira pandemi ile beraber hayatımıza ve sosyal hayata "Maske, mesafe ve hijyen" sloganı girmiştir. Virüsün başından sonuna kadar sadece ülkemizde değil, pek çok ülkede bu çağrı insanlara yapılmıştır. Çünkü virüsün yayılmasında insanların teması ve temizlik, büyük öneme sahip görünmektedir. Ancak yapılan bütün uyarılara rağmen, virüs hızlı bir şekilde yayılmıştır. Bu süreçte insanların bir bölümü kurallara riayet ederken bir bölümü ise kurallara uymamıştır. Kurallara uyanlar ile uymayanlar arasında çeşitli platformlarda tartışmalar yaşanmıştır. Değer açısından bu tabloyu okunduğunda aslında ilgili değerlerde bilgilerin davranışa dönüşmesi noktasında eksiklikler bulunduğu aşikârdır. Zira maske, mesafe ve hijyen bireyin hem kendini hem de yaşadığı toplumdaki diğer bireyleri doğrudan etkilemektedir.

Burada bahsi geçen temizlik ve sağlıklı olmak, belirtildiği üzere sadece kişinin kendisini değil, aynı zamanda sosyal çevresini de doğrudan etkilemektedir. Pandemi sürecinde yaşananlar, özgecilik değeri için böyle bir dayanak oluşturmaktadır. Bir insana fedakâr bir davranışta bulunmak iyiliktir. Bununla beraber başkasının sağlığını tehlikeye atmayacak davranışlarda bulunmak da özgecilik

değeri içinde değerlendirilebilir. Bu yönü ile özgecilik değeri, toplumun istenen düzeye gelebilmesi açısından önemli bir değer olarak kabul edilmektedir.

Buradan hareket edildiğinde değerler arasında bir bağlantı olduğu düşünülmektedir. Pandemi döneminde insanın sosyal bir varlık oluşu, diğer insanları da etkilemesi bağlamında somut kanıtları çoğaltmıştır. Zira insanın sadece kendisi için temiz olması değil, diğer insanları da düşünecek şekilde temiz olması gerçeği ortaya çıkmıştır. Müfredatların bu gerçeği dikkate alması, okullarda yürütülen değer eğitimi etkinliklerini de etkileyecektir. Bu noktadan sonra özgecilik değeri açısından öğretmen faktörü de önemli bir boyut olarak ortaya çıkmaktadır.

Özgecilik ve Öğretmen

Öğretmen, öğretim programlarının uygulayıcısıdır. Öğretmen gerek vazifesi gerekse öğrenciler ile bire bir temasından dolayı okullardaki en önemli unsurlardan biridir. Öğretmenin niteliği, sahip olduğu değerler, mesleğine verdiği ehemmiyet ve kişilik özellikleri öğrencileri olumlu veya olumsuz olarak doğrudan etkiler.

Özgecilik, öğretmenlerin sahip olması gereken değerlerden biridir (Yıldırım, 2016). Fedakârlık ahlaki bir unsur olarak görülür ve bir fayda beklemeden başkalarına yardım etme eylemi olarak tanımlanır. Öğretmenler, öğrencilerin özgecil davranışlarını etkiler. Özellikle öğretmenlerin söylediklerine kendilerinin inanmaları ve yaşamlarında değerleri uygulamaları bu etkiyi artırır (Sağnak ve Kuruöz, 2017; Tonga, 2019a). Günümüzde öğrencilerin öğretmenlerini model almaya devam ettikleri düşünüldüğünde (Ateş, 2012; Kabaklı Çimen, 2019; Köse ve Demir, 2014; Tonga, 2014) hem değerler açısından hem de özgecilik açısından öğretmenin önemi daha çok artmaktadır. Tam tersi istikamette düşündüğümüzde öğretmende ilgili değer yoksa ya da bu değerlerin öğrencilere nasıl kazandırılacağını öğretmen bilmiyorsa; öğretmen değerler açısından öğrencilere iyi bir model değil, tam aksine öğrencilerde bulunan mevcut değerlerin bile körelmesine ve hatta ortadan kalkmasına sebep olabilecek bir modele dönüşebilir (Yazıcı, 2006).

Söz konusu özgecilik olduğunda “kutsal” diye tarif edilen öğretmenlik mesleğinin önemi de biraz daha somut olarak ortaya çıkmaktadır. Zira öğrenciler öğretmenleri tarafından yapılan özgeci bir davranışa şahit olduklarında, özgeci davranış için olumlu motivasyon oluşturabilir ve beraberinde özgeci davranışları ortaya çıkarabilirler (Schnall, Roper ve Fessler, 2010). Ancak çocuklar her gördükleri özgeci davranıştan sonra özgeci davranışı ortaya çıkaramayabilir. Örneğin, çocuklarla yapılan deneysel çalışmalarda çocukların bir bölümü özgeci içerikli çizgi filmler seyretmiş, diğer grup ise anti sosyal içerikli çizgi filmler seyretmişlerdir. Bir süre sonra davranışlar gözlemlendiğinde bu iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Yani seyredilen çizgi filmde özgeci temanın olup olmadığı belirgin bir değişken değildir (Lulciuc, Minulescu ve Maricutoiu, 2020). Ancak burada öğretmenden özgeci bir davranışa şahit olmak, günlük yaşamın içinde daha etkili olabilir. Dolayısıyla öğrencilerin okullarda çokça zaman geçirdikleri düşünüldüğünde özgecilik değerini öğrencilerin kazanması açısından öğretmenin örnek davranışlarının değeri önemlidir.

Öğretmen, dersin içeriğine göre öğrencilere özgecilik değeri ile ilgili çeşitli etkinlikler yaptırabilir. Örneğin, özgeciliğe ait unsurlarla desteklenen dersler yapılmış ve öğrencilerde çeşitli etnik kökenlere sahip bireylere karşı daha fazla fedakârlık olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Campbell ve Ramos, 2017). Bu ve benzeri yapılan çalışmalar bir arada değerlendirildiğinde öğretmenin özgecilik değerine ilişkin etkinlikler yapması ve model olması, öğrencilerin bu değeri kazanabilmesi için önemli unsurlardandır.

Bir afet sonrasında özgecilik düzeyi yüksek olan bir öğretmenin sınıfında bağış kampanyasını dile getirmesi, öğrencileri teşvik etmesi olasıyken, özgecilik düzeyi düşük olan bir öğretmenin böyle bir şey aklına gelmeyebilir. Bu durumda özgecilik düzeyi yüksek olan öğretmen, davranışları ile öğrenciler için güzel bir model oluşturabilir. Böylece öğrencilerin kazanacağı olumlu sosyal davranış tutumları artabilir (Öztürker, 2014). Bununla beraber özgeci davranışı gösteren öğretmenlerin sahip oldukları değerler ve özgeci davranışlar ile mesleki benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişki vardır (Dilmaç ve Ekşi 2012).

Tartışma ve Sonuç

Eğitim programları, öğrencilerin çeşitli açılardan gelişmesi için hazırlanır. Her müfredatın da kendine göre çeşitli özellikleri bulunmaktadır. Değerler ise günümüzde müstakil bir ders olarak değil, derslerin amaçları ve içeriklerine göre çeşitli dağılım göstermektedir. 2018 yılında yürürlüğe giren yeni öğretim programlarında bu değerlere kök değerler denmiştir. Bu kök değerler bütün dersler için aynıdır. Millî Eğitim Bakanlığı'nın ilgili internet sitesi incelediğinde kök değerler dersler arasında bir ortak payda konumundadır. Bu kök değerler, adalet, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, estetik, eşitlik, özgürlük, saygı, sevgi, sorumluluk, tasarruf, vatanseverlik, yardımseverliktir (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2018). Bu değerlerin içinde yardımseverlik, özgecilik değeri ile ilgili görünmektedir. Ancak müfredatlarda da yardımseverlikten ne anlaşılacağı üzerine herhangi bir açıklama bulunmamaktadır.

İnsanı diğer canlılardan ayıran bir özellik de kendinden başka varlıkları da düşünmesi ve onlara zarar vermeden yaşamasıdır (Tonga, 2017). Burada insanın toplum içerisinde yer alması, toplumun daha sağlıklı ve huzurlu hâle gelmesi anlamında özgecilik değeri ortaya çıkmaktadır. Zira değerler bir başkası açısından düşünüldüğünde, yardımlaşma, dayanışma ve paylaşma gibi unsurlar akla gelir. Özgecilik değerinde ise bunlardan daha kapsamlı olarak bireyin bir beklenti hâlinde olmadan insanlara maddi-manevi destek olması ya da zararının dokunmaması ön plana çıkar. Özgeciliğe bu açıdan bakıldığında, pandemi sürecinde en çok ön plana çıkması gereken değerlerden biridir. Zira Haddara ve Lingard (2017) çalışmalarında günümüzdeki neslin özgecilik değerinin bir önceki nesillere göre daha düşük olduğu tespitinde bulunmuşlardır.

Özgecilik değerine sahip bireylerin, gönüllü davranışta bulunma olasılığı yüksektir. Bunun kanıtı olarak yapılan araştırmada yardım kuruluşunda gönüllü olarak çalışan katılımcıların özgecilik düzeylerinin, gönüllü olarak faaliyet göstermeyen katılımcıların özgecilik düzeylerine göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Şanlı ve Koç, 2019).

Özgecilik, öğrencilerde olması gerektiği kadar öğretmenlerde de bulunmalıdır. Çeşitli amaçlarla ideal bir öğretmende olması gereken değerlere cevap arayan çalışmalarda özgecilik değerinden hiç bahsedilmemiştir (Alacapınar, 2018; Altıntaş, 2016; Ateş, 2012; Çubukçu vd. 2012; Taşkaya, 2012). Buradan anlaşılacağı üzere ideal bir öğretmen tanımında özgecilik değeri yer almamaktadır. Bu da garip karşılanacak bir durum değildir. Günümüzde eğitim fakültelerinde yer alan derslerin büyük çoğunluğu teoriktir. Sadece bazı öğretmenlik lisans programlarında zorunlu veya seçmeli bir değer eğitimi dersi bulunmaktadır. Değer eğitimi konusunda eğitim fakültelerinin müfredatlarında ciddi bir eksiklik bulunmaktadır.

Özgeci davranışların pek çok yararından bahsedilebilir. Sadece huzur ve mutluluk değil, insan sağlığı açısından da özgeciliğin olumlu sonuçlar doğurduğuna ilişkin bilimsel araştırma sonuçları bulunmaktadır. Fedakârca davranmak, sadece sağlıklı yetişkinlerde meydana gelen fiziksel

ağrıyı değil, aynı zamanda kanser hastaları arasındaki kronik ağrıyı da rahatlatmıştır (Wang, Ge, Zhang, Wang ve Xie, 2019). Yani başkalarına yardım etmek için kişisel maliyetlere katlanmanın, insanları hoş olmayan koşullardan koruyabileceği sonuçları elde edilmiştir (Hu, Li, Jia ve Xie, 2016; Wang, Ge, Zhang, Wang ve Xie, 2019). Parmaksız (2020) da çalışmasında özgeci tutumlardaki artışın psikolojik dayanıklılık düzeyinin artmasına katkı sağladığı sonucuna ulaşmıştır. Köksal, Gürsoy ve Yapar (2018) kamu kurumlarında çalışan katılımcılarla yaptıkları çalışmada özgeci davranışlarının iş performansını olumlu ve anlamlı bir şekilde etkilediği sonucuna ulaşmışlardır. Egilmez ve Naylor Tincknell (2017) araştırmalarında özgecilik değerinin insanlar arası ilişkilerde etkili bir kaynak olduğu sonucuna ulaşmışlar ve özgecilik değerinin sosyal etkileşimi geliştirmek için kullanılabileceği tespitinde bulunmuşlardır. Bu sonuçlar bir arada değerlendirildiğinde özgecilik değerinin bireyin yaşamında maddi-manevi çok çeşitli yararları getirdiği görülmektedir. Sonuç olarak, literatürde yarar açısından bu kadar zenginlik gösteren özgecilik değerinin müfredatlarda yer alması gerektiğine inanılmaktadır.

Kaynaklar

- Akbaş, O. (2008). Değer eğitimi akımlarına genel bir bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(16), 9-27.
- Alacapınar, F. G. (2018). Öğretmen adaylarının bir öğretilerde bulunması gereken mesleki etik değerler konusundaki görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 467-479.
- Alpago, H. ve Alpago, D. O. (2020). Koronavirüs ve sosyoekonomik sonuçlar. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, 8, 99-114. <http://dx.doi.org/10.21733/ibad.716444>
- Altıntaş, M. E. (2016). İlköğretim din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenlerinin gözüyle değer öğretilerini gerçekleştiren öğretmenlerde olması gereken nitelikler (Nitel bir araştırma). *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 18(34), 124-142.
- Ateş, N. (2012). Öğretmenlikte meslek ahlâkı ve mesleki değerler. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, 6, 3-18.
- Campbell, K. ve Ramos, S. (2017). Enhancing student altruism using Secure Attachment Messages (SAM) in lecture. *Journal of the Scholarship of Teaching and Learning*, 17(4), 95-103. <http://dx.doi.org/10.14434/josotl.v17i4.21978>
- Cambridge Dictionary. (t.y.). Altruism. *Cambridge dictionary içinde* <https://dictionary.cambridge.org/tr/s%C3%B6z%C3%BCk/ingilizce/altruism> sayfasından erişilmiştir.
- Çubukçu, Z., Eker Özenbaş, D., Çetintaş, N., Satı, D., ve Yazlık Şeker, Ü. (2012). Yönetici, öğretmen, öğrenci ve veli gözünde öğretmenin sahip olması gereken değerler. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 2(1), 25-38.
- Dilmaç, B. ve Ekşi, H. (2012). Öğretmenlerin sahip oldukları değerlerin ve özgeci davranışlarının mesleki benlik saygısı açısından incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 10(23), 65-82.

- Duran, M. S. ve Acar, M. (2020). Bir virüsün dünyaya ettikleri: Covid-19 pandemisinin makroekonomik etkileri. *International Journal of Social and Economic Sciences*, 10(1), 54-67.
- Duru, A. (1996). *Örgünöz beşli dizgeleri*. İstanbul: Özden.
- Egilmez, E. and Naylor-Tincknell, J. (2017). Altruism and popularity. *International Journal of Educational Methodology*, 3(2), 65-30. <http://dx.doi.org/10.12973/ijem.3.2.065>
- Freedman, J. L., Sears, D. O., and Carlsmith, J. M. (1987). Özgecilik ve olumlu sosyal davranış (Çev. A. Dönmez.) *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 20(1), 117-142.
- Güleç, S. ve Bozkurt, M. (2014). İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin dinledikleri metinlerin doğa sevgisi, temizlik ve sağlıklı olma tutumlarına etkisi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27(2), 453-468.
- Haddara, W. and Lingard, L. (2017). Exploring the premise of lost altruism: content analysis of two codes of ethics. *Advances in Health Sciences Education*, 22, 839-852. <https://doi.org/10.1007/s10459-016-9713-6>
- Hu, T. Y., Li, J., Jia, H. ve Xie, X. (2016). Helping others, warming yourself: Altruistic behaviors increase warmth feelings of the ambient environment. *Frontiers in psychology*, 7, 1-12. <http://dx.doi.org/10.3389/fpsyg.2016.01349>
- Kabaklı Çimen, L. (2019). Eğitim fakültesi öğrencilerinin rol model tercihleri. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(1), 88-110.
- Karadağ, E. ve Mutağçılar, İ. (2009). Prososyal davranış ekseninde özgecilik üzerine teorik bir çözümleme. *FLSF Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 8, 41-69.
- Kasapoğlu, A. (2004). Kur'an'da iki zıt karakter: şuhh (Bencillik) ve ısar (Özgecilik). *Akademik Araştırmalar Dergisi*, 21, 125-147
- Köksal, K., Gürsoy, A. ve Yapar, H. (2018). Özgecilik ve çalışan performansı arasındaki ilişki: kamu sektöründe bir inceleme. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 22(4). 783-796
- Köse, M. ve Demir, E. (2014). Öğretmenlerin rol modelliği hakkında öğrenci görüşleri. *International Journal of Social and Economic Sciences*, 4(1), 08-18.
- Lahvis, G. P. (2016). Social reward and empathy as proximal contributions to altruism: The camaraderie effect. *Social behavior from rodents to humans*, 30, 127-157. http://dx.doi.org/10.1007/7854_2016_449
- Lulciuc, C., Minulescu, M. ve Maricutoiu, L. (2020). Do cartoons trigger an influence on children's altruism?. *Journal of Educational Sciences*, 21, 3-20. <http://dx.doi.org/10.35923/JES.2020.2.01>
- MEB. (2005). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi 6-7. sınıflar öğretim programı ve kılavuzu*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- MEB. (2018). *Sosyal bilgiler öğretim programı* (4-7) <http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/201812103847686->

SOSYAL%20B%C4%B0LG%C4%B0LER%20%C3%96%C4%9ERET%C4%B0M%20PROGRAMI %20.pdf sayfasından erişilmiştir.

Merriam-Webster (t.y) Altruism. *Merriam-Webster içinde.* <https://www.merriam-webster.com/dictionary/altruism> sayfasından erişilmiştir.

Öztürker, B. (2014). *6 yaş çocuklarının olumlu sosyal davranışları ile anne ve öğretmen özgeciliği arasındaki ilişkilerin incelenmesi.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Paat, Y. F. (2016). Life course, altruism, rational choice, and aspirations in social work education. *Research Papers in Education, 31(2)*, 234-253. <http://dx.doi.org/10.1080/02671522.2015.1027725>

Parmaksız, İ. (2020). İyimserlik, özgecilik ve medeni durumun psikolojik dayanıklılık üzerindeki etkileri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 48*, 285-302. <https://doi.org/10.9779/pauefd.576186>

Sağnak, M. ve Kuruöz, M. (2017). Authentic leadership and altruism: the mediating role of meaningfulness. *Universal Journal of Educational Research, 5(3)*, 447-452. <http://dx.doi.org/10.13189/ujer.2017.050316>

Şanlı, A. G. ve Koç, B. (2019). Her özgeci birey özgeci davranır mı? Otantiklik ve dindarlığın özgecilik üzerindeki rolü. *Middle Black Sea Journal of Communication Studies, 4(2)*, 104-114.

Schnall, S., Roper, J. ve Fessler, D. M. (2010). Elevation leads to altruistic behavior. *Psychological Science, 21(3)*, 315-320.

Senemoğlu, N. (2013). *Gelişim, öğrenme ve öğretim kuramdan uygulamaya.* Ankara: Yargı.

Tahiroğlu, M. ve Çetin, T. (2012). İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde sağlıklı olmaya önem verme değerinin öğretimine ilişkin öğrenci tutumları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 12(2)*, 1633-1651.

Taşkaya, S. M. (2012). Nitelikli bir öğretmende bulunması gereken özelliklerin öğretmen adaylarının görüşlerine göre incelenmesi. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1(33)*, 283-298.

TDK (2005). *Türkçe Sözlük.* Ankara: Türk Dil Kurumu.

Tonga, D. (2014). A Qualitative Study on the Prospective Social Studies Teachers' Role-Model Preferences. *International Journal of Academic Research, 6(1)*, 94-101. <http://dx.doi.org/10.7813/2075-4124.2014/6-1/B.14>

Tonga, D. (2017). *İnsan olma bilinci.* Ankara: Yade.

Tonga, D. (2019a). Öz denetim. B. Aksoy, B. Akbaba, B. Kılcan (Ed.) *Sosyal bilgilerde beceri eğitimi içinde* (431-444). Ankara: Pegem Akademi.

Tonga, D. (2019b). 2005 ve 2017 sosyal bilgiler öğretim programı: benzerlikler ve farklılıklar. *Diyalektolog Ulusal Sosyal Bilimler Dergisi, 22*, 83-100.

- Turan, R. (2018). 2017 ilkokul ve ortaokul sosyal bilgiler dersi öğretim programı üzerine genel bir değerlendirme. *Diyalektolog Ulusal Sosyal Bilimler Dergisi*, 19, 295-328.
- Ümmet, D., Ekşi, H. ve Otrar, M. (2013). Özgecılık (altruizm) ölçeği geliştirme çalışması. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11(26), 301-321.
- Wang, Y., Ge, J., Zhang, H., Wang, H. and Xie, X. (2020). Altruistic behaviors relieve physical pain. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 117(2), 950-958.
- WHO (World Health Organization) (2020). World Health Organization Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) Situation Report 78. https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/situation-reports/20200407-sitrep-78-covid-19.pdf?sfvrsn=bc43e1b_2 sayfasından alınmıştır.
- WHO (World Health Organization) (2021). WHO Coronavirus (COVID-19) Dashboard. <https://covid19.who.int/> sayfasından alınmıştır
- Yazıcı, K. (2006). Değerler eğitimine genel bir bakış. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 19, 499-522.
- Yeşilkaya, M. (2018). Özgeci davranış olgusuna ilişkin epistemolojik sorunlar üzerine bir inceleme: siyah, beyaz ve gri. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(4). 469-489
- Yıldırım, N. (2016). A qualitative analysis of altruism (Selflessness): views of headmasters in Turkey. *Journal of Education and Training Studies*, 4(7), 82-91.

Yazarların Katkı Oranı Beyanı

Bu araştırmanın planlanması, yürütülmesi ve yazılı hale getirilmesinde tek bir araştırmacı yer almıştır.

Çatışma Beyanı

Araştırma ile ilgili diğer kişi ve kurumlarla herhangi bir kişisel ve finansal çıkar çatışması yoktur.

Destek ve Teşekkür Beyanı

Bu araştırmada herhangi bir kurum, kuruluş ya da kişiden destek alınmamıştır.

Etik Bildirim

Bu makale, derleme türünde olduğu için etik kurul kararı gerektirmemektedir.